

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 32.

ZATERDAG 6 AUGUSTUS 1910.

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES. EEN STRAAT VOL OUDE GEVELS.

INHOUD:

OVERZICHT VAN DE WEEK.	BLZ. 374
DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS, DOOR A. A. N.	374
BOEKBEORDEELING, DOOR J. REDDINGIUS.	375
TROYES, DOOR V. D. MANDERE, GEÏLL.	BLZ. 373 EN 376—379
ONZE LIEVE VROUWE VAN DE ZEVEN DOLKEN (SLOT), UIT HET ENGELSCHE VAN VERNON LEE	BLZ. 378
RENPAARDEN, DOOR DUVAL VERWEY, GEÏLLUSTREERD.	380
BRONGAS CONTRA ACETYLEEN IN HET BUITENLEVEN, DOOR P. FRANSEN JZ.	382
MISVORMINGEN, DOOR JOS. RAEMAEKERS, GEÏLLUSTREERD	383
EVEN (GEDICHT), DOOR M. VERMEULEN—DUINKER	383
EEN LEKKERNIJ UIT HET BOSCH, DOOR L. DORSMAN Cz., GEÏLLUSTREERD.	383
MOEDERKOREN, DOOR L. DORSMAN Cz., GEÏLLUSTREERD	384

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij, ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, **Rokin 74-76, Amsterdam.** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

25 JULI. Bij de herstemming voor de Provinciale Staten in Amsterdam IV, wordt Mr. W. baron Roëll verdrongen door den volksman H. Barnstein.

Herdenking te Niederbron van het eerste gevecht in den Fransch-Duitschen oorlog, dat bij Schirlenhof.

26 JULI. De omstreken van de stad Des (Transsylvanië) geteisterd door onweders, waarbij 25 menschen gedood worden.

Noodlottige hotelbrand te Belfast, waarbij een logeergast en twee hotelbedienden om het leven komen.

27 JULI. De koning van Engeland woont te Torquay de oefeningen bij van de grootste vloot die ooit in de Engelsche wateren bijeen was: ruim 300 schepen met 50.000 manschappen en officieren.

De bankier Rochette te Parijs veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf en 3000 francs boete.

Algemeene werkstaking in de bouwvakken te Chicago, waarbij 18.000 arbeiders rechtstreeks en 10.000 zijdelings zijn betrokken.

28 JULI. Bijeenkomst te 's-Gravenhage van de Internationale Conferentie in zake het Neo-Malthusianisme.

Te Odessa komen drie gevallen van pest voor.

Een bende Montenegrijnen dringt bij Plava op Turksch gebied en valt alle Mohammedaansche dorpen aan, waarbij tal van inwoners worden gedood en gewond.

29 JULI. Eerste welgeslaagde proefvluchten van den luchtman Hilgers op het vliegterrein te Ede.

Omtrent de conferentie over de veto-quaestie deelt minister Asquith in het Lagerhuis mede, dat de vertegenwoordigers van de regeringspartij en de oppositie twaalf maal hebben vergaderd, met het resultaat dat de zaak zoover is georderd, dat het noodzakelijk en wenschelijk wordt geacht met de besprekingen voort te gaan.

Drama te Keulen: een 53-jarige vrouw wordt hare dochter en drie kleinkinderen en hangt zich daarna op.

Het Britsche Lagerhuis neemt het door Asquith voorgestelde gewijzigde Koninklijk eedsformulier met groote meerderheid aan.

Maarschalk Hermes Fonseca tot president van Brazilië gekozen.

Aan den ter dood veroordeelden soldaat Graby, die mevrouw Gouin in een spoorwag vermoordde, wordt door president Faillières gratie verleend.

30 JULI. Prof. dr. M. Treub, gewezen directeur van het departement van landbouw in Ned. Indië, vanwege het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned. Indië te Scheveningen gehuldigd.

Noodlottige brand in een lakenwinkel te Accrington, waarbij vijf dames om het leven komen.

31 JULI. Eerste dag der vliegweek te Heerenveen. De luchtman Van Maasdijk maakt een welgeslaagden vliegtocht van 3 min. 57 sec.

De tandarts Dr. Crippen, verdacht van moord op zijne vrouw, aan boord van de „Montrose”, bij aankomst in Canada gearresteerd met zijne gezellin Le Nève.

1 AUGUSTUS. Treinongeluk nabij Oran: 20 personen gedood en 40 gewond.

Opening van het Internationaal Vredescongres te Stockholm.

DE STERRENHEMEL
IN AUGUSTUS.

HET volgende overzicht geeft den stand der *Sterrenbeelden* voor omstreeks 10 uur:

Zenith: Cepheus, Lier, Zwaan;
Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Wagenman;
Noordoosten: Cassiopeia, Perseus;

Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen;
Zuiden: Arend, Dolfijn, kleine Paard, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Steenbok, Vos, Waterman;

Zuidwesten: Ophiuchus;
Westen: Boötes, Hercules, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Slang;

Noordwesten: Groote Beer, Draak.

De *Melkweg* loopt te 10 uur in een prachtige boog van Noordoost naar Zuidwest. Zijn helderste deelen zijn de ovale vlek tusschen de sterren β en γ van den Zwaan, die te 10 uur in top staat, en, in het Zuiden, de wolkachtige kleinere vlekken in den Schutter. De verbrokkeling begint al in den Arend.

Drie *Algolminima* (Buiten I No. 30) vallen deze maand op geschikte uren, namelijk den 5^{en} te middernacht, den 25^{en} even na middernacht en den 28^{en} te 10 uur. De ster *Mira Ceti* is, getrouw aan de voorspelling (zie No. 27 van dezen jaargang), half Juli zeer helder uit de morgenschemering te voorschijn gekomen. De ster is in het verlengde der verbindingslijn van α en δ van den Walvisch gemakkelijk voor het bloote oog zichtbaar en vermoedelijk nabij het maximum harer helderheid. Wie een duidelijke wijziging in den overigens zoo majestueus onveranderlijken vaste-sterrenhemel met eigen oogen wil aanschouwen, volg deze merkwaardige veranderlijke ster in Augustus en volgende maanden: langzamerhand zal zij ten opzichte harer omgeving verflauwen en vermoedelijk in het begin van October voor het bloote oog onzichtbaar worden. Daar de hemel daar ter plaatse vrij schraal bezet is, valt de verdwijning der heldere ster gemakkelijk in het oog. Men vergelijkte voor *Mira Ceti* No. 36 van den 2^{en} jaargang.

Voor het *Zodiakaallicht* en den *Gegenschijn* is het seizoen nog wat vroeg, ofschoon men mogelijkerwijs laatstgenoemd schijnsel als een uiterst flauwe en zwakke vlek tegen het einde der maand in het sterrenbeeld Waterman zal kunnen zien, natuurlijk alleen in zeer heldere maanvrije nachten, en als geen vreemd licht stoort.

De *tijdsvereffening* neemt deze maand langzaam af. In het begin is de zon nog 6 minuten bij de klok achter, maar het verschil is den 1^{en} September al tot nul gedaald.

Mercurius is aan het eind der maand als avondster waarneembaar op een Oostelijke „elongatie” van 27°; daar echter de planeet veel Zuidelijker dan de zon staat, zijn de omstandigheden voor de zichtbaarheid ongunstig.

Venus zal misschien alleen nog de eerste helft van deze maand als morgenster zichtbaar blijven. Ik heb haar de laatste dagen van Juli nog prachtig gezien, als altijd van een verwonderlijke helderheid; jammer genoeg was het in den vroegen morgen van 27 Juli, toen de ster γ der Tweelingen door de planeet bedekt zou worden (zie No. 27 van dezen jaargang) geheel bewolkt.

Mars en *Jupiter* zijn niet waarneembaar.

Saturnus komt half Augustus omstreeks 10 uur op en is dus na 11 uur al vrij goed waarneembaar. De planeet loopt tot 19 Augustus Oostwaarts in het Zuidelijke deel van het sterrenbeeld Ram; daarna begint de teruglopende (Westwaartsche) beweging, die bij de oppositie, eind October, haar grootste snelheid bereikt. De planeet is in dit niet zeer rijke deel van den hemel heel gemakkelijk als zeer heldere, rustig schijnende ster herkenbaar.

Als naar gewoonte vestig ik ook nu weer de aandacht op de *vallende sterren*, die in de eerste helft van de maand, en wel voornamelijk van 9—13 Augustus, aan den Oosthemel in grooten getale te zien zijn, bij voorkeur na middernacht. Naar hun straalpunt in Perseus heeten zij *Perseiden*. Reeds herhaalde malen wees ik er op, dat, naar tegenwoordig wel algemeen wordt aangenomen, deze vallende sterren eens deel uitmaakten van de derde komeet van het jaar 1862 (Buiten I No. 13). Deze heldere komeet heeft een staart van 15° lengte vertoond, de helft derhalve van den zeer zwakken staart, dien de komeet van Halley ons den 26^{en} Mei deed zien. Zij loopt in een lange elliptische baan in 120 jaren om de zon, en zij is dus eerst over ruim 70 jaren terug te verwachten.

Ook dit niet-astronomische weekblad kan niet over vallende sterren spreken, zonder een eeresaluut te brengen aan *Giovanni Schiaparelli*, onlangs te Milaan op 75-jarigen leeftijd overleden, den man, die meer dan anderen er toe bijgedragen heeft, om het merkwaardige en zeer verrassende verband tusschen meteoren en kometen in het licht te stellen, een astronoom van groote

begaafdheid en buitengewone werkkraft, die zich, behalve door zijn „astronomische theorie der vallende sterren” vermaard heeft gemaakt — om alleen het allervoornaamste te noemen — door zijn waarnemingen van de Marskanalen en door zijn historische onderzoekingen naar de voorloopers van Copernicus in de oudheid.

A. A. N.

BOEKBEORDEELING.

DERTIG VERZEN van P. H. van Moerkerken Jr.

Te spreken over dingen, die waarachtig schoon zijn en diep, moet hem wel 't liefst zijn, die zoekend naar 't licht, vele donkere wegen van smart moest gaan. Nu 't mij gegeven is weer helderblij te kunnen genieten van de schoone natuur en als een herboren wezen waar te nemen en te verwerken wat duizendvoudig om ons heen leeft, nu komt weer het lang gemiste verlangen in mij op, anderen deelgenoot te maken van vreugden, die ik beleven mocht. Nieuw zijn mij weer menschen en dingen en daden.

Ik heb een klein boekje met verzen gelezen van den heer van Moerkerken, een klein boekje, dat een voortreffelijk kunstwerkje is. Vrees niet, waarde lezer, ik zal er geen lange verhandeling over houden, ik zal er in waarheid aan denken, dat „Buiten” geen letterkundig blad is, ik wil slechts een wandeling met u doen en, als wij stil zijn geworden van binnen door de stemmen der natuur om ons heen, stemmen, die nooden tot aandacht en eenheid, dan zal ik u spreken over het boekje, dat ik u noemde.

'k Zal enkele verzen voorlezen, dan zal u weer het wonder gebeuren in een andere levensfeer te komen. Dat is voor sommige menschen heel moeilijk, want fel en heftig is het maatschappelijk gebeuren, dat gij mee doorleeft, tenzij gij koel-trotsch alles van u stoot en in zelf-overschatting en zelf-verheerlijking leeft naar eigen gril of luim. Maar dat is bij u niet het geval, vermoed ik, anders waart gij niet dit mooie boschpaadje ingeslagen en hadt gij zoo even niet blijven staan kijken naar 't spel van licht en schaduw. Dat kijken was een luisteren, en leeren luisteren moet ieder, die de schoonheid van een vers wil leeren verstaan. Hebt gij daar gevoel voor, dan kan uw leven zooveel rijker worden, kunt gij u zelf zooveel gelukkiger maken.

Onder de vele goede dichters van den jongsten tijd neemt de heer van Moerkerken een bijzondere plaats in. Hij treft u dadelijk door zijn dramatisch talent:

De moeder riep in de'avond tot haar kind:
„Waarheen, mijn kleine, op duistere wegen?
De popels klatren in den wind;
Welk donker noodlot ijlt gij tegen?”

Hoort gij niet de stem, de bezorgde stem, die weerhouden wil, angstig weerhouden wil het lieve en welbeminde, dat wijken gaat? Voelt gij niet het mysterie van den avond, ziet gij de duistere wegen en hoort gij de popels niet klatren, angstig over het donkere noodlot, dat de kleine tegen ijlt? Tegen-ijlt, kan het ontzettender? Een Wijze heeft eens gezegd: „de dwaling snelt langs een hellend vlak naar beneden”, daarom doorsiddert ons de angst der oude vrouw, die bevend uiting heeft gegeven aan wat haar hart haar zei.

De dichter is met de natuur vertrouwd, soms is de stemming kil als een hof des doods in den laten herfst:

De wind des avonds woei door kil-ommiste lanen
En doode blaadren daalden in een nacht van weeen....

hij begrijpt den zwaren gang van datgene, wat wij gewoon zijn mensch-leven te noemen, hoewel hij ook kent dien nieuwen dageraad, dien wij, na veel lijden, kunnen waarnemen.

Eens buigen wij over een stervend vuur
Het oud gelaat in de' avond van ons leven.

Klinken deze woorden niet als uit een oude sprook, een sprook vol geheimzinnig gebeuren, die ontzet en kalmeert, die smart geeft en troost?

De beelden, die van Moerkerken geeft, zijn zeer suggestief. Nu eens zien wij in verbeelding een oud man, die, veel geleden hebbende, met groot geduld de dingen van dood en leven overpeinst, wachtend op zijn dood, dien hij vreezeloos verbeidt, dan weer nemen wij een vrouw waar, die dwaalt langs het strand, een vrouw, wier wondere, bijzondere schoonheid ontroert:

O maagd, wier lach langs de avondzeeën lacht....

Avond en nacht, storm en sneeuw, natuurverschijnselen, die de aarde omtoveren, suggereeren ons datgene te zien, wat de dichter wil, dat wij zien. Hoor de gevoelige stem, die klinkt als een klacht uit de raadselachtige diepte van 't menscheijk gemoed, een klacht van een, die leed en 't menscheijk lijden kent:

„Ik heb in storm en sneeuw gewacht,
Waarom zijt gij niet weer gekomen?....
Reeds viel de nacht
En weende en zong zoo droef door de oude boomen.

Het werd al laat; het licht verdween.
Mijn kind waarom mij zoo bedrogen?
Toen ging ik heen....
Maar de avond zag geen lach weer in mijne oogen”.

Er zijn liedjes in dit bundeltje, die alleen geschreven kunnen zijn, door iemand die weet wat droomen is. Wij menschen dragen herinneringen in ons, die men nooit vergeet en nu kan het gebeuren, dat men een oogenblik stil-levend alles weer ziet en weet. Wie bijv. 't geluk heeft gehad begroet te zijn door een klein vijfjarig meisje dat zoo maar op eens naar je toekwam en, je hand grijpende, zei: „Lieve vent”...., hij zal later dit tafereeltje, zoo ontroerend-mooi van levensinnigheid, herdenkend, weer leven, dankbaar-blij in die oud-bekende sfeer. Dan eerst merkt gij op, wat een groote gebeurtenis dat komen van 't blonde kindje in uw leven is geweest, telkens zult gij dat blonde kinderkopje zien en dat is een heerlijk wonder.

Luister nu eens naar van Moerkerken:

Hoe vreemd, hoe moede, hoe verlaten
Klaagde ik in bange mijmering....
Tot stil! een hand langs mijn gelaat en
Mijn koele handen streelend ging.

Toen werd het licht voor mij herboren:
Ik zag dat lieve en teedre kind,
Nu weer sinds lang voor mij verloren....

De dichter zegt: Ik zag dat lieve en teedre kind, het is dus een zien in verbeelding, een zien met andere zintuigen dan de stof-felijke. Langzamerhand worden wij menschen tot 't besef gebracht dat er nog iets anders is als de stoffelijke wereld. De mogelijkheid bestaat dat een dichter dat ééne bij u kan wakker roepen....

Ik wenschte wel dat velen zich dit kostelijke, niet kostbare, boekje wilden aanschaffen, dat zij wilden luisteren en voelen en zien, wie weet wat er dan in hun innerlijk gebeurt. O, die verzen zijn zoo schoon en stil en ingetogen:

Wij sluiten de oogen in den donkren nacht
En zien in 't binnenst van ons wezen
Een blanker dageraad gerezen
Dan de uchtend bracht.

Want uit het ruischen van den aardschen nacht
Wordt ons de zoete stem herboren
Dier verre schoonheid, lang verloren....
En wij gaan sluim'ren zonder klacht.

Als wij die verzen hooren zingen, dan weten wij de schoone stilte en vermoeden dat die verre schoonheid in waarheid niet verloren is, maar het ontwaken wacht; dan zal de dichter weer kunnen prijzen:

't Onmeetlijk schoon der bloeiende aarde....

Ten slotte nog één fraai lied:

Ik zag drie maagden spinnen
Aan 't witte bruidenkleed,
Zij droomden van jeugd en van minnen
En wisten niet van leed.

Zij dachten aan bloeiende gaarden,
Aan rozen in 't koele gras,
En wisten niet dat op aarde
Schoonheid vergankelijk was.

's Nachts toen zij slapen lagen
Op 't eenzaam bruidenbed,
Hebben drie andere maagden
Aan 't wiel zich neergezet.

Zij weefden de blanke draden....
Geen woord van haar lippen gleeed.
Maar bij het dageraden
Waren de bruidsgewaden
Zwart als een doodenkleed.

Mooi van verbeelding is ook „de oude maaier”, zie hem gaan:

Toen ging hij langs de witte bloemen
Die alle bleven opgericht,
En overal weerklonk een zoemen
Uit gras en woud naar 't rijzend licht.
Ik zat weer stil in groene schaûw
In uchtendkoelt en geur van dauw.

Heel welkom na „Modron” en „De Doodendans” was ons dit, door S. L. van Looy uitgegeven, bundeltje met XXX verzen.

JOANNES REDDINGIUS

TROYES.

DE HOOFDSTAD VAN CHAMPAGNE.

ER is geen land in Europa, dat zelfs degenen onder ons, die veel reizen, zoo slecht kennen als Frankrijk. Wat zoo bij meer dan eene revolutie gebleken is, dit namelijk, dat Parijs Frankrijk is, dat spiegelt zich ook tegenover de reislustigen maar al te duidelijk af. In één stuk gaan zij door naar Parijs; zij blijven er dagen genieten van de inderdaad zoo wondervol schoone stad aan de Seine, en slechts heel zelden komen zij verder. Enkelen, die naar het Zuiden doorgaan, kennen Marseille; anderen, die een toer door de Pyreneeën hebben gemaakt, zijn bekend met de omstreken van Biarritz. Maar hoe weinigen — weinigen dan altijd, vergeleken met het aantal dergenen, die trekken naar Zwitserland en naar Noorwegen, naar Italië en naar Tyrol — zijn ooit geweest aan de prachtige kusten van Bretagne, hebben ooit gezien de heerlijke tinten van Normandië, hebben zelfs ook maar gedacht aan de prachtige vlakten der Touraine met hare schitterende kasteelen, hebben ooit op hun reisplan geplaatst het schilderachtige deel dat het N.-Oosten van Frankrijk geeft.

Men laat nimmer na de schoonheid en de aantrekkelijkheid van Parijs te eeren; men bewijst daarmee Frankrijk veel eer, te veel eer misschien, omdat men ook maar al te veel doet als-of Frankrijk alleen Parijs is, en alsof buiten Parijs geen Frankrijk de moeite van het reizen waard is. En toch vergist men zich in dit opzicht zoo sterk, toch laat men zooveel schoons ongezien en ongemerkt; toch denkt men niet aan streken, die een verleden, hebben van enkel poëzie en enkel geschiedenis; een verleden dat men zou eeren wanneer men het slechts leerde kennen ter plaatse.

In het bijzonder kan dit wel gelden voor het oostelijk Frankrijk; over het algemeen heeft dit echter minder dan andere deelen van Frankrijk zich de bovengeuite klacht aan te trekken. Want het vormt nu eenmaal de directe verbinding van de groote lijnen tusschen Parijs en Zuid-Duitschland, voor een deel ook tusschen Parijs en Zwitserland en Italië.

Vandaar, dat de namen der stations, die men achtereenvolgens aandoet, althans in ooren der reizigers klinken; vandaar, dat dan ook allicht de reisboeken worden opengeslagen om te zien wat zulk een stad of stadje voor merkwaardigheid kan verschenken. En wanneer men dat doet, en wanneer men leest van wat daar te zien is, dan moet vanzelf de lust wel wakker worden om een oogenblik daar te vertoeven en een stukje mede te leven van wat bovenal interessant is in het Fransche verleden en in de Fransche geschiedenis. Vopral tegenover Troyes, wel eene heel oude stad met de verdwenen glorie van hoofdstad van Champagne en thans de zetel van 't arrondissement der Aube, kan dit gelden. En hetzij men deze stad nadert van den kant van Parijs, rechtstreeks in verbinding met Belfort, hetzij dat men haar nadert van den kant van Blois of Orleans in doorgaande verbinding naar Metz of Luxemburg; hetzij ten-

slotte dat men komt van Straatsburg en Nancy, de indruk, welken men van hare ligging verkrijgt, is van alle zijden even schilderachtig en even aantrekkelijk. Gelegen aan de Seine, die zich hier in verschillende takken verdeelt, geeft zij zelfs den oppervlakkigen bezoeker onmiddellijk den indruk van iets bijzonders, den indruk van iets ouds, al was het alleen maar door hare nauwe straatjes, en hare nog voor een deel in hout opgetrokken huisjes.

Op welk een oud en bewogen verleden kan Troyes niet terugzien. Reeds toen de Romeinen in het Gallische land hunne intrede deden, was zij de bloeiende woonplaats der Tricassiërs; zij zag Atilla voor hare poorten in de vijfde eeuw, doch kon zijn aanval weerstaan; vier eeuwen later werd zij echter door de invallen der Normandiërs geplunderd. Troyes was later de zetel van een graafschap, dat als de meest bekende van de heerschers telt Thibaut IV, den dichtertlijken zanger, die leefde van 1201 tot 1253, wiens liefdesgeschiedenis met Blanche de Navarre een der meest bekende en geëmotioneerde bladzijden is, welke voor de geschiedenis voor Oost-Frankrijk zijn geschreven. Later kwam het graafschap aan de Kroon en doorstond op deze wijze den strijd tegen de Borgondiërs en tegen de Engelsen; weer later in de onrustige dagen der 16e eeuw, leefde Troyes haar eigen leven van artistiek centrum, waaraan de namen van Nicolas Haslin, Cordonnier, Linard, Genthier en vooral François Gentil onafscheidelijk zijn verbonden, en nog heden ten dage in de annalen der stad voortleven. In 1524 werd zij door een brand geheel verwoest, maar zij herstelde zich als een oud St. Francisco van deze ramp en nog geen vijftig jaar later kon zoodoende een der verwende ambassadeurs van de Florentijnsche Republiek haar in zijne memories schilderen als eene der aangenaamste steden van het toenmalige Frankrijk. Het protestantisme had in Troyes vele aanhangers, en maakte er de tijden gevaarvol en onzeker; in het begin der 19e eeuw was Troyes in de dagen, die aan den val van den grooten Napoleon voorafgingen, geplaatst te midden van de moeilijkste operaties der strategen en had het veel te lijden van de legertroepen, die er bij beurten binnenstroonden. Sedert heeft het in dezen oostelijken uithoek zijn rustig leven verder geleefd, heeft de stad zich gewijd aan de kantmakerij, die er een 70-tal etablissementen telt met ongeveer 15000 arbeiders, en tracht zij de monumenten harer geschiedenis zoo zorgvuldig mogelijk te conserveeren.

Die monumenten zijn inderdaad niet weinig talrijk. Men denke allereerst aan de Kathedraal St. Pierre, die wel eenheid in den stijl mist, daar haar bouw geduurd heeft van de 13e eeuw tot de 16e eeuw, en zij meermalen gerestaureerd is geworden; het schoonste deel van dit imposante bouwwerk met een toren ter hoogte van 74 M. is wel het koor, dat van 1208 tot 1324 vervaardigd is, terwijl daarenboven het nieuwste gedeelte het

grootte portaal is, opgetrokken met al den rijkdom der renaissance en bearbeid door Martin Chambidges.

Nevens de Kathedraal zijn er enkele andere mede zeer schoone en opmerkenwaardige kerkgebouwen, waarvan wij noemen de Gothische St. Nicolas, de St. Rémi die een toren heeft van 1386 dateerend, de St. Jean, welke stamt uit de 13e en 14e eeuw, de St. Panthaléon, het innerlijk een waar kunstmuseum uit de 16e eeuw, waarvan vooral de groote schilderstukken uit het leven van dezen heilige vermelding verdienen, en dan ten slotte de St. Urbanus, van alle kerken uit Troyes wel de meest merkwaardige om de zuiverheid van haar stijl en de gratie van hare lijnen.

Niet ten onrechte noemt men haar een juweel van architectuur; niet ten onrechte is zij beroemd om het licht, dat aan alle kanten in haar inwendige binnenstroomt.

Paus Urbanus IV, die in Troyes geboren werd als de zoon van een eenvoudig schoenmaker, heeft haar in 1262 gesticht; eerst in 1329 is zij geheel gereed gekomen. Van haar uiterlijk dienen vooral de drie portalen aan de voorzijde te worden genoemd.

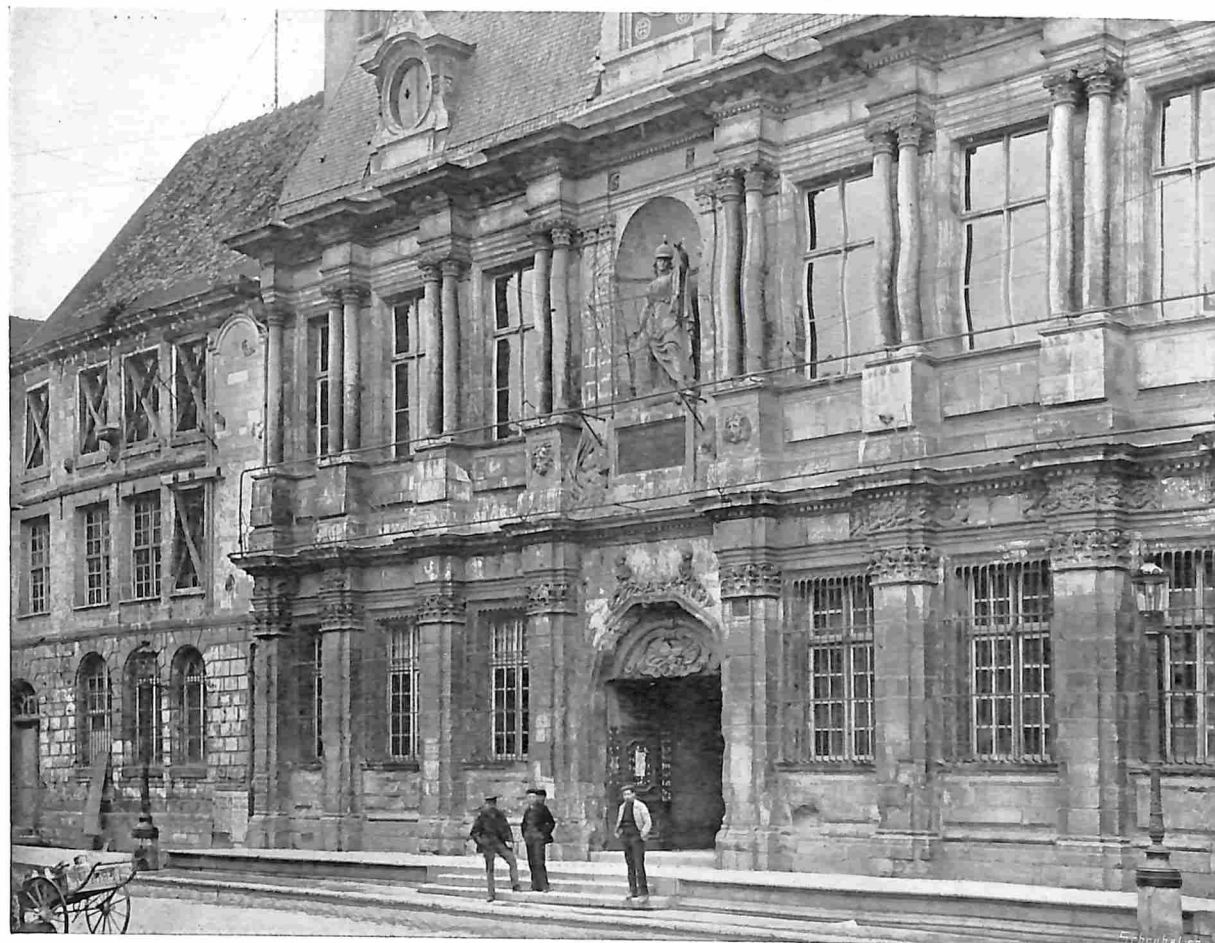

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES. HOOFDINGANG VAN HET STADHUIS.

Troyes is verder in het bezit van enkele zeer fraaie gebouwen, waarvan vooral vermeld moeten worden de prefectuur, het museum en de bibliotheek, die bij de Kathedraal behooren, en vooral door een rijkdom van schilderstukken het bezoek overwaard zijn; het hotel Dieu, daterend van 1702 reeds en met een prachtig gesmeed ijzeren hek, dat van 1760 afkomstig is; het nieuwe gedeelte van Troyes heeft een nieuwen schoonen straataanleg, die aan dat gedeelte een riant aanzien geeft; Troyes heeft een merkwaardig oud stadhuis, waarvan de voorgevel een even merkwaardig beeld uit het midden vertoont: maar Troyes heeft vóór alles haar oude stad. Die oude stad is klein, die oude stad is met de jaren meer en meer ingekrompen, maar zij is voor Troyes de glorie, welke de stad zich zeker niet gaarne zou ontnomen zien. Wie in Frankfort zou zijn geweest en alleen zou weten te verhalen van den schitterenden aanblik, dien men er heeft langs de

breede kaden der rivier, en over de mooie singels der buitenstad; die niet zou kennen den Römer en zijne omgeving, de pittoresque straatjes, die op en af zich van de Römer Platze naar de Main slingeren; hij zou Frankfort niet kennen, en hij zou voor Frankfort niets kunnen *voelen*. Evenzoo Troyes. Wie er alleen zou medenemen een indruk van de fraaie bouwwerken die er zijn, en er alleen zou hebben vertoefd in de bibliotheek, welke ongetwijfeld een der merkwaardigste van Frankrijk is; hij zou van het echte Troyes geen indruk hebben medegenomen, en voor Troyes niets kunnen *voelen*. Hij had daartoe moeten gaan achter de kerk St. Jean en er moeten wandelen in de nauwe straatjes, welke dat gedeelte samenstellen; hij zou er moeten dwalen door de gangen, waar een rijtuig zich slechts moeilijk bewegen kan, wanneer het een ander op dienzelfden weg tegenkomt, door die straatjes, welke de houten huizen in lijnen naast elkander toonen. Hij zou er dan den aanblik heb-

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES. WESTELIJKE ZIJDE VAN DE BINNENPLAATS VAN HET HOTEL DE MAUROY.

ben genoten van „Ruelle des Chats”; hij zou er gezien hebben l'Hotel des Ursains, dat zich bijna direct bij het stadhuis aansluit. En hij zou gekomen zijn bij twee andere merkwaardige overblijfselen uit den glorie-tijd van Troyes, bij het Hotel des Chapelaines en bij het Hotel de Mauroy. Vooral dit laatste zou hem door de pittoresque indeeling van het geheel, in het bijzonder door de binnenplaats, waar men met één oogopslag geheel de tijden van de veelbewogen 14e en 15e eeuw terugvindt, hebben moeten treffen, hebben moeten doen erkennen, dat zijn oponthoud in Troyes de moeite loonend was geweest; dat hij zich daarover in geen enkel opzicht behoefde te beklagen, en verder zou reizen, een niet alledaagschen indruk rijker.

Het is datzelfde gevoel, dat men in oud-Frankfort krijgt — en daar nog sterker, omdat de paleizen der bankiers in de onmiddellijke nabijheid zoo bijzonder sterk herinneren aan wat van dezen modernen tijd is — hetwelk men ook hier heeft.

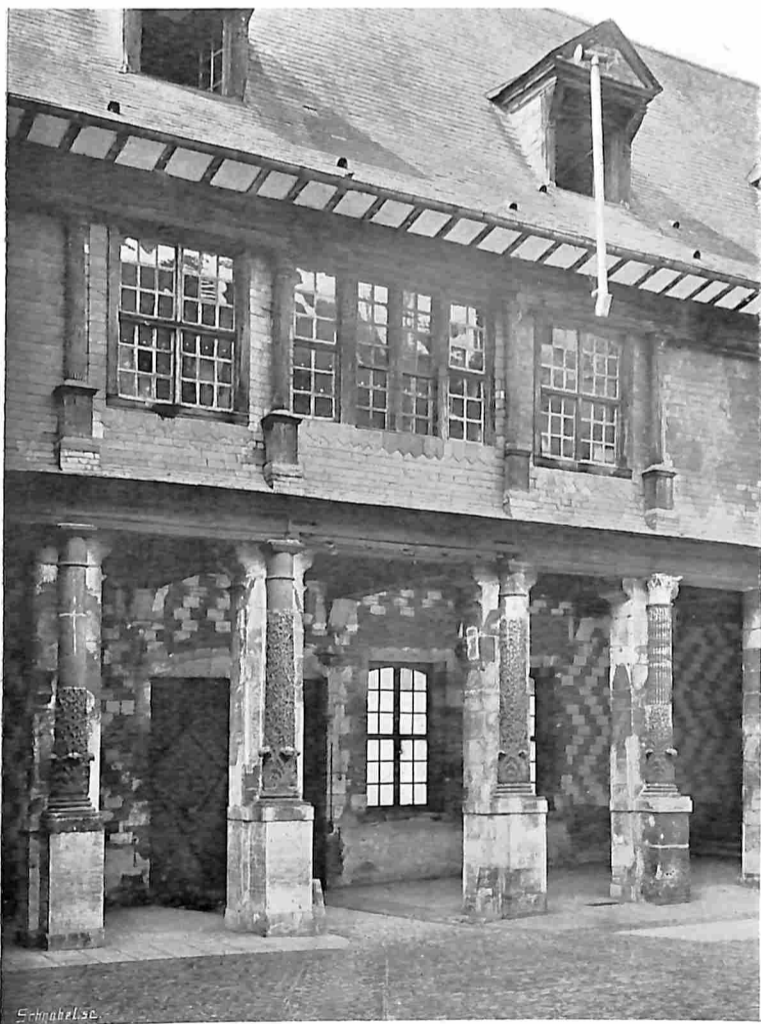

Foto Aug. F. W. Vogt.

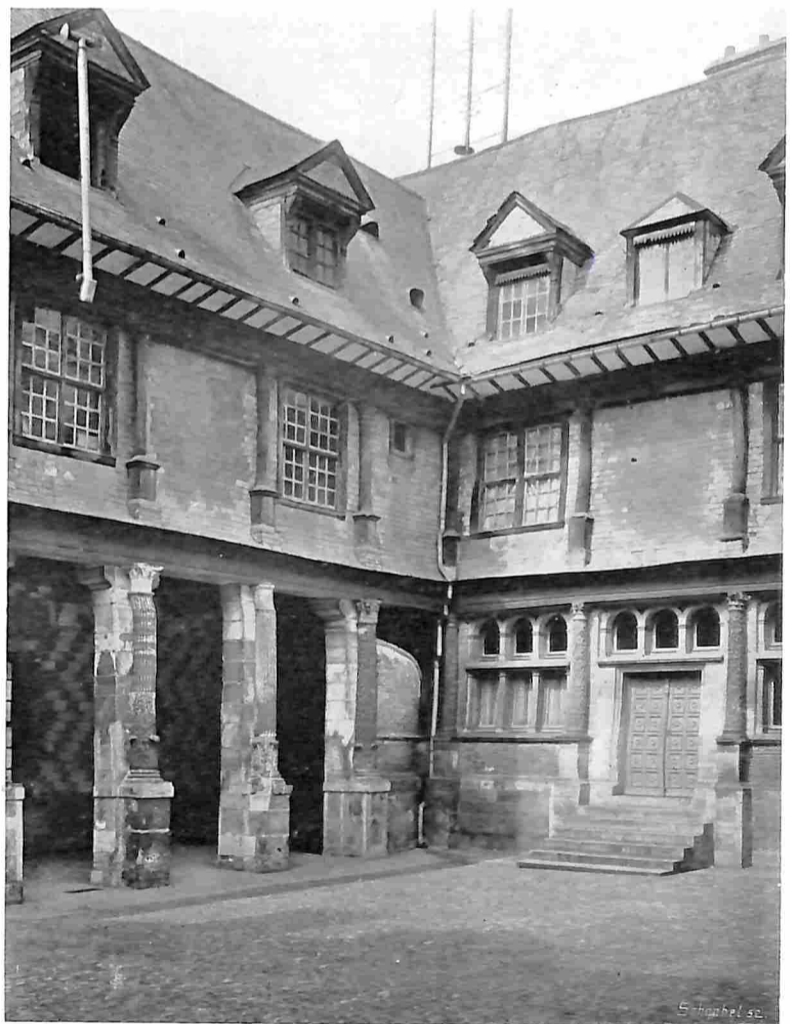
TROYES.
DETAIL VAN DE BINNENPLAATS VAN HOTEL
DE MAUROY OU DE LA TRINITÉ

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES.
SCHILDERACHTIG HOEKJE VAN DE BINNENPLAATS
VAN HOTEL DE MAUROY.

Men kan zich hier denken te leven in het verleden; men kan zich hier dat verleden voor oogen stellen zooals het geweest moet zijn en men kan dat verleden zonder zijne sporen en zijne electriche trams er oprecht betreuren. Of dat betreuren er te meer zou zijn dan een indruk alleen, dat valt, gezien den modernen mensch, ten zeerste te betwijfelen. v. D. M.

ONZE LIEVE VROUWE VAN DE ZEVEN DOLKEN.

EEN MOORSCH GEESTEN-HISTORIE UIT DE
ZEVENTIENDE EEUW.

(Slot).

HIJ onthutste over de juiste feitenkennis der Infanta. Het speet hem nogal dat men haar dat geval met Catalina ook reeds verteld had. „Natuurlijk”, haastte hij zich te antwoorden; „maar wees zoo goed een dergelijken naam niet in Harer Majesteit's tegenwoordigheid te vermelden”.

De prinses neeg onmerkbaar.

„Hare Hoogheid”, ging de Opper-Eunuch voort, „gedreven door de nieuwsgierigheid, haar hooge geboorte en jeugd eigen, verlangt te weten of Uwe Grootheid haar eveneens veel schooner acht dan Violante?”

Don Juan maakte een ongeduldig gebaar.

„Slaaf! spreek nooit in tegenwoordigheid van mijne prinses over Violante!” riep hij uit, terwijl hij zijn blikken vestigde op de tuberozen wangen en het granaatappel-mondje te midden van al dat flikkeren der edelsteenen.

„Goed. En kan hetzelfde gezegd worden met betrekking tot de dames Dolores en Elvira?”

„Dolores en Elvira en Fatma en Azahar,” antwoordde Don Juan, nu werkelijk boos over het gebrek aan takt van den Opper-Eunuch, „en het geheele verdere vrouwendom”.

„En zullen wij er nog aan toevoegen: schooner dan zuster Seraphita uit het klooster Santa Isabel la Real?”

„Ja”, riep Don Juan uit. „zelfs dan zuster Seraphita, voor wie ik de grootste zonde heb bedreven die een mensch bedrijven kan”.

Dit zeggende was Don Juan op het punt zijn armen om de prinses te slaan en aldus een einde te maken aan deze hem wel wat al te deftige hofmakerij.

Doch nogmaals beduidde een gebaar met den staf hem zich in te toomen.

„Nog slechts één vraag, Heer”, fluisterde de Opper-Eunuch; „ik ben ten zeerste begaan met uw ongeduld, doch de wetten der etiquette en de grillen van jonge prinsessen moeten vóór alle andere dingen gaan, zooals ge gereedelijk zult toegeven. Ga dus achteruit, wat ik u bidden mag”.

Don Juan voelde een sterke neiging de gele tunica van het gewichtige personage met zijn degen te doorboren; doch hij kropte zijn woede en bleef kalm op de trap van den troon staan, met de eene hand op zijn hart, en de andere op het gevest van zijn degen, onmiskenbaar de dapperste ridder van geheel Spanje.

„Spreek, spreek!” smeekte hij.

Zonder een spier van haar wonderschoon gelaat te vertrekken of haar bloemen-mondje te openen, fluisterde de prinses eenige woorden tot de Duenna, die ze met veel geheimzinnigheid den Opper-Eunuch weder toefluisterde.

Op dit oogenblik sloeg ook de Infanta de met violet gekleurde oogleden op en keek den ridder lang, somber en doordringend aan, met een blik als die eener antilope.

„Hare Hoogheid”, hernam de Opper-Eunuch met een allernemendsten glimlach, „schept veel behagen in de antwoorden van Uwe Genade, hoewel ze natuurlijk onmogelijk anders hadden kunnen zijn. Doch er rest nog ééne dame....

Don Juan schudde ongeduldig het hoofd.

„Een dame omtrent wie de Infanta gaarne iets meer zou willen weten. Acht Uwe Grootheid haar ook schooner dan Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken?”

Het was of alles met Don Juan ronddraaide. Voor zijn oogen verhief zich de troon, flonkerend in al zijn pracht, en op den troon zat de Moorsche Infanta, op wier wangen hij de driehoekige figuurtjes geschilderd zag, en voorts zag hij den langen blik in de met henna getinte oogen; haar beeld vervaagde langzamerhand en scheen zich onmerkbaar te vervormen tot het beeld van Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken, met haar stijve, vioolkleurige kleed en parelgrijze keurslijf, die met niet-ziende oogen voor zich uit staarde.

„Heer”, merkte de Opper-Eunuch op, „het wil mij lijken dat de liefde u eenigszins onoplettend gemaakt heeft, wat een niet geringe ondeugd is in een ridder, die de vragen van een liefelijke prinses moet beantwoorden. Derhalve waag ik het te herhalen: acht gij haar schooner dan Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken?”

„Vindt ge mij schooner dan Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken?” vroeg de prinses plotseling in het Spaansch, of ten minste in een voor Don Juan volkomen verstaanbare taal. En terwijl zij dit zeide, schenen al de slaven-meisjes en eunuchen en zangeressen en luitspelers, ja, de geheele groote hal haar deze zelfde vraag na te zeggen.

De Graaf van Miramor stond daar een oogenblik zonder iets te zeggen; vervolgens hief hij de hand op, keek kalm en vastberaden om zich heen en antwoordde met luider stem: „Neen!”

„In dat geval”, zei de Opper-Eunuch, met de beleefdheid van iemand die een eind wenscht te maken aan een drukkende stilte, „in dat geval spijt het mij zeer u te moeten mededeelen dat het mijn pijnlijke plicht is Uw Grootheid de straf te doen ondergaan, welke doorgaans aan ridders, die onbeleefd zijn jegens jeugdige en aanminnige prinsessen, wordt opgelegd”.

Dit zeggende, klapte hij in de zwarte handen, en, als bij tooverslag, verrees er aan den voet van den troon een reusachtige Berber van het Rif, wiens gespierde bruine lijf slechts spaarzaam bedekt werd door een gestreept hemd, dat om zijn middel was vastgemaakt met een eindje touw, en wiens hoofd glad geschoren was, behalve in het midden, waar een met een katooten lap bij elkaar gehouden bosje oranje haar vlamde, vreeselijk om te zien.

„Onthoofd dien heer,” beval de Opper-Eunuch op uiterst welwillenden toon. Don Juan voelde, hoe hij bij den kraag gegrepen, de trap afgetrokken en gedwongen werd te knielen. Dit alles geschiedde in minder tijd dan ik noodig heb u dit hier te vertellen.

Van onder den gebruikten linkerarm van den woesteling zag hij de melk-witte marmeren trap en het blinken van een reusachtigen Turkschen sabel; het blauw en geel der flambouwen en kaarsen, het daglicht, dat mat viel door de sterrenbeelden van het donkere cederhouten gewelf, het flonkeren van de diamanten der Infanta en plotseling de schittering in het oog van den Opper-Eunuch.

Het volgende oogenblik was alles donker, en Don

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES.

DE RUE DES CHATS. HET MERKWAARDIGSTE STRAATJE.

Juan voelde zich, of liever gezegd zijn hoofd voelde zich drie maal als een bal van een marmeren trede rollen.

VI.

Blijkbaar was alles een droom geweest — misschien wel een zinsbegoocheling, veroorzaakt door de gemeene dampen van dien smerigen schurk van een afvalligen Jood. Die ongeloovige honden hadden zekere kruiden, die, als ze gerookt of gekauwd werden, hun visioenen van het paradijs en de hel geven — gemeene schurken toch, en zonder twijfel was ook dit een staaltje van hun duivelskunstenaar. Maar hij zou 't hem betaald zetten, dien vervloekten, ouden witbaard; de Heilige Inquisitie zou 't hem wel inpeperen, zoowaar als zijn naam Miramor was. Want Don Juan vergat niet alleen geheel — of misschien kon hij het niet gelooven — dat hij zelf door den Rif Berber den vorigen avond onthoofd was, doch dat hij den armen Barnek reeds eerder doorstoken en zijn lichaam de rotsen bij den Cypressen-Toren had afgeworpen.

Deze geestesverwarring was bij den ridder natuurlijk verschoonbaar. Want toen hij de oogen opende, vond hij zich, tijd en jaargetijde in aanmerking nemende, liggen op een bijzonder vreemde rustplaats, n.l. op een hoop oude bakstenen en afval, half verborgen tusschen dor riet en uitspruitend onkruid, op een helling van den steilen heuvel, die afdaalt naar de rivier de Darro. Boven hem verhief zich duizelingwekkend steil, de hoogste roodbakstenen toren van het Alhambra, met heel bovenin een boogvenster, en karig begroeid met de wortels van een doode klimopplant. Aan den voet der steille schoot de kleine Darro, bruin en gezwollen van de gesmolten wintersneeuw, voort tusschen rijen bladerlooze populieren; aan gene zijde der rivier zag hij de daken en balkons en oranjeboomen van het oude gedeelte van Grenada; en daar boven, terwijl de morgenzon en de nevelen om den voorrang streden, tusschen hare krotten, marmeren vierkante klokke-torens en stekelige pere- en aloëboomen, verhief zich het Albaycin, welks hoogste kloostertoren reeds tegen een blauwe winterlucht afstak. Het Albaycin was het kwartier, waarin die schurk van een Barnek woonde, die ruwe grappen durfde uithalen met den hoogsten adel van Spanje.

Deze gedachte deed Don Juan opspringen, en na zijn zwaard opgenomen te hebben, klauterde hij tusschen de uitbottende vlierstruiken door, over de hoopen puin naar beneden om de brug te bereiken.

Het was een heerlijke, zonnige, blauwe wintermorgen, en Don Juan spoedde zich voort, alsof hij, evenals Hermes, vleugelen aan de voeten had. Want daar hij zich ter elfder ure herinnerde, dat het 't jaarjeest der Bevrijding was, en dat hij, als afstammeling van Fernan Perez del Pulgar, de stadsbanier bij de Hoogmis in de Kathedraal zou moeten dragen, besloot hij, dat zijn niet-tegenwoordig-zijn bij deze plechtigheid geen aanleiding zou geven tot argwaan omtrent zijn avontuur. Want het was werkelijk bijzonder belachelijk — en het besef hiervan vervulde de borst van den edelmoedigen Graaf van Miramor met een woest verlangen om alles wat hij tegenkwam — hetzij, man vrouw of kind —, te vermoorden. Hij verbeeldde zich dat iedereen dacht: „Kijk Zijne Excellentie, de Graaf van Miramor eens; kijk Don Juan Gusman del Pulgar eens! De oude afvallige Jood Barnek schijnt hem aardig bij den neus gehad te hebben!”

Doch integendeel nam niemand de minste notitie van hem. De muilezeldrijvers, die hunne met voor de bakkerijen bestemde heien mirte beladen dieren voortdreden, schuurden met hun vracht langs hem heen, alsof hij slechts een boodschappen-looper was; de dikke, donkere vrouwen, die ter markt gingen met hare koperen komforen onder hare mantels, keken niet eenmaal rond, toen hij ruw langs haar heen drong over de keisteenen; ja zelfs de armen- en beenen- en schaamte-looze bedelaars, die uit hun loopwagentjes stapten en zich opstelden bij de deuren der kerk, hielden geen hand op om den voorbijgaanden graaf een aalmoes te vragen. Vóór den winkel van een populaireren haarsnijder stonden eenige burgers te wachten, tot het hun beurt zou zijn om hun achterhaar tot nette staarten te laten vlechten, en bespraken onderwijl den olijven-oogst, den prijs van het gras en de kansen van het stierengevecht. Don Juan verwachtte, dat dit een voor hem noodlottige plaats zou worden, want vanuit den bar-

Foto Aug. F. W. Vogt.

TROYES

GESMEED IJZEREN HEK VOOR HET HOSPITAAL.

sale hek, waar de Heilige Johannes van God voor de Madonna geknield ligt, had zich een groote menigte verzameld; boven de hoofden wapperden de zwarte en witte banieren van een „begraafplaats-broederschap”, en flikkerde de vlam hunner toortsen. De straat werd versperd door karren en ruiters, die in den stijgbeugel stonden, om over de menigte heen te zien, en zelfs door kleurig-opgetuigde muilezels en vergulde koetsen, waarin gesluierde dames hare lakeien en palfreniers gretig ondervroegen.

De menigte van lanterfantende en nieuwsgierige burgers, van monniken en hospitaal-broeders, verdrong zich zelfs op de stoep en op het binnenhof van het hospitaal.

„Wie is het?” vroeg Don Juan, op zijn gewonen, gebiedenden toon, terwijl hij zich een weg baande door de menigte. De man, dien hij aansprak, een stoere landman met een langen staart, die onder zijn hoed was opgespeld, wendde zich onbestemd tot hem, zonder evenwel te antwoorden.

„Wie is het?” herhaalde Don Juan luider.

Doch niemand antwoordde, hoewel hij zijn vraag deed vergezeld gaan van een flinken duw en zelfs van een stoot met zijn degenschede.

„Vervloekte idioten! Zijn jullie dan allemaal doofstom, dat je zelfs een ridder niet antwoorden kunt?” riep hij woedend uit, terwijl hij een zwaarlijvigen priester bij den kraag nam en hem hardhandig door elkaar schudde.

„Jezus, Maria, Jozef!” riep de priester uit; doch toen hij zich omwendde, nam hij geen notitie van Don Juan en . . . wreef zich enkel den nek, mompelend: „Nou, als de booze geesten fatsoenlijke domheeren ongehinderd bij den kraag kunnen nemen, dan wordt 't toch hoog tijd, dat we eens een flinken heksen-brandstapel maken.”

Don Juan sloeg verder geen acht op wat hij zeide, doch drong vooruit en wierp hierdoor een jonge vrouw omver, die haar kind omhoog hield, opdat het beter zou kunnen zien. De menigte ging op zij, toen de vrouw viel en men snelde toe om haar op te beuren, doch niemand lette op Don Juan. Inderdaad trof hem de wijze, waarop hij midden door het gedrang drong en geen tegenstand ondervond van den phalanx van robuste schouders en heupen.

„Wie is het?” vroeg Don Juan nogmaals.

Hij stond nu op een open plaats temidden der menigte. Op de onderste trede der stoep, dicht bij het hospitaalhek, stond een groepje zwarte boetelingen, wier zwarte linnen kappen op hunne schouders teruggeslagen waren; voorts priesters en monniken, die zacht met elkaar spraken. Eenigen van hen duwden de menigte achteruit, anderen snoten hunne toortsen op het plaveisel, of lieten het vet van hunne kaarsen druipen. In hun midden stond een door de dragers neergezette lichte, houten brancard, met een banier der Heilige Maagd aan het hoofdeneinde. Zij was overdekt met grove zwarte serge, waarop met geel veterband een doodskop en twee gekruiste beenderen geborduurd waren en verder het

bierswinkel zou zich het nieuwtje verspreiden, dat men Don Juan del Pulgar zich zonder hoed en bemodderd huiswaarts had zien spoeden, met een verslagen geelaat, dat slecht paste bij den held van zoo menig nachtelijk avontuur. Doch hoewel Don Juan vlak langs den winkel heen moest, wendde zelfs geen der klanten het hoofd ook maar naar hem om; doch misschien was dit wel om zulk een machtig ridder als hij niet te mishagen. Plotseling merkte Don Juan, terwijl hij zich voortspoedde, op de steenen en de droge modder der straat, groote bloeddruppels op, die, naarmate hij vorderde, al grooter, en zeer spoedig een bijna onafgebroken lijn werden; en daarna een dun rood riviertje. Dit was in die dagen van tweegevecht en stedelijke tweedracht niets buitengewoons; bovendien kon er wel een slager of een matineus jager met een wild zwijn op zijn paard, langs gekomen zijn. Doch hoe het kwam, wist hij zelf niet, maar dit bloedig spoor had een eigenaardige aantrekkingskracht voor Don Juan, en in plaats van den kortsten weg naar zijn paleis te nemen, volgde hij het spoor zonder dat hij dit zelf wist, langs eenige der hoofdstraten van Grenada. De bloedsporen leidden natuurlijk naar het groote, door den Heiligen Johannes van God gestichte, hospitaal, waarheen de slachtoffers van ongelukken en straatgevechten gewoonlijk gebracht werden. Voor het kolos-

monogram I.H.S. Onder de draagbaar lag een rood plasje.

„Wie is het?” vroeg Don Juan voor de laatste maal; doch in plaats van een antwoord af te wachten, trad hij naar voren met den degen in de vuist, en sloeg ruw het grove, zwarte kleed op.

Op de baar lag een lijk, gekleed in fluweel, met kanten manchetten en kraag, losse schoenen, lichtgele handschoenen en een donker, met geronnen bloed bezoedeld hoofd, dat, van den romp gescheiden, een halven duim boven den verminkten hals lag.

Don Juan Gusman del Pulgar staarde dit alles verwezen aan.

Hij was het zelf.

De kerk, waarin Don Juan de wijk genomen had, was die van Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken. Als gewoonlijk was ze verlaten en door de hooge boogvensters viel een koud, grijs morgenlicht, waarin de vergulde kroonlijsten en altaren schitterden, als even zoovele waterpoelen. Het was alsof een nevel alles omhulde en de pracht van het hoogaltaar deed vervagen.

Don Juan del Pulgar zonk midden in de zijbeuk neer; niet op zijne knieën, want (o, schrik!) hij voelde dat hij geen knieën meer had, evenmin als een rug of armen of ledematen, en hij durfde zich niet af te vragen, of hij nog wel een hoofd had. Zijn eenige gewaarwording was die van een poel, die langzaam leegdruppelt, of van een sneeuw-krans, die aan 't smelten is, of van een wolk, die zich neervlijt langs een vlakken rotswand. Hij had geen vleeschelijk lichaam meer. Hij begreep nu waarom niemand van de omstanders hem opgemerkt had; waarom hij door die dichte drommen had kunnen heendringen en waarom, toen hij de menschen wegduwde en hen door elkaar schudde, ze niet meer acht op hem hadden geslagen, dan of hij een windstoot ware geweest. Hij was een geest. Hij was dood. Dit was het leven na het aardse leven; en zonder twijfel stond hij op 't punt zeer spoedig naar de hel geroepen te worden.

„O, Onze Lieve Vrouwe, Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken!” riep hij uit met de bitterheid van de wanhoop, „be-loont gij aldus mijn trouw? Ik ben zonder absolutie te midden mijner zonden gestorven, en dit enkel omdat ik niet zeggen wilde, dat Gij minder schoon waart dan de Moorsche Infanta; en is dit mijne belooning?”

Doch terwijl hij nog sprak, gebeurde er een wonder. Het bleeke winterlicht ging plotseling over in een wondere kleurenpracht; de bleeke nevelen trokken zich samen tot schemerige, palm-dragende engelen; de benauwde wierookwolk, die nog boven het hoogaltaar hing, verdikte zich tot wollige ballen, die op hun beurt de hoofden en ruggen werden van welgedane cherubijnen; en Don Juan, die wankelde en zich in zwijm voelde vallen, voelde hoe hij al hooger en hooger rees, alsof hij voortgedragen werd op guirlanden van zeepbellen. De koepel begon ook te rijzen en uit te dijnen; de geverfde wolken begonnen zich in beweging te stellen en namen een donkerder roze tint aan; de geverfde lucht begon te wijken en werd tot diepe grotten van echt blauw. Terwijl hij

PAARDEN BESCHUTTING ZOEKEND ACHTER EEN HEG, VOOR NADEREND ONWEER.

omhoog gevoerd werd, begonnen de reusachtige gepleisterde engelen aan de kroonlijsten hem met bloemen te bestrooien, die nu niet langer van gips waren; de geheele ruimte was vervuld van den heerlijken geur van wierook, en van heerlijk-schoone luit-en viool-tonen, en van stemmen, waaronder hij duidelijk die van Syphax, zijner Majesteit's eerste sopraan, herkende. En terwijl Don Juan omhoog zweefde door den koepel der kerk heen, werd zijn hart plotseling vervuld van een gevoel van groote deugdzaamheid; de gouden doorschijnendheid van het bovenste gedeelte van den koepel deinde uit; hare stralen werden rooder en goudener en werden eindelijk doorbroken door een gouden maansikkel, waarop, in haar violetten hoepelrok en paargrijs keurslijf, Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken stond, die hem met haar groote, zwarte oogen zacht aanblikte.

„Uw verhaal van wijlen den edelen Graaf van Miramor, Don Juan Gusman del Pulgar,” schreef Don Pedro Calderon de la Barca, in Maart 1666 aan zijn vriend, den Aartspriester Morales te Grenada, „zoo waarachtiglijk in een visioen geopenbaard aan den heiligen prior van Sint Nicolas, is inderdaad van een dusdanigen aard, dat het de meest verharde harten moet treffen. Indien het den vorm van een tooneelspel hadde, en versierd ware met de gratiën van den stijl en de bloemen der rhetorica, zou het inderdaad (met des hemels zegen) er uitnemend op berekend zijn om den roem onzer Heilige Kerk te helpen verspreiden. Doch helaas, mijn vriend, de sneeuw van den ouderdom ligt even dik op mijn hoofd als de wintersneeuw op uw Mulhacen; en wie kan zeggen, of ik wel ooit weder zal schrijven?”

De voorzeggung van den beroemden dramatischen dichter bleek inderdaad maar al te waar; en vandaar dat onwaardige hedendaagsche handen getracht hebben de waarachtige en hartverheffende geschiedenis van Don Juan en Onze Lieve Vrouwe van de Zeven Dolken weer te geven.

RENPAARDEN.

SPORT noemt men elke lichaams oefening in de open lucht. Onder rensport verstaat men wedstrijden tusschen paarden, waarbij speciaal op snelheid wordt gelet. Bij een Concours Hippique is de snelheid der paarden meestal bijzaak, maar goede lichaamsbouw en mooie gangen hoofdzaak.

Aan het woord rensport wordt door velen hier te lande nog een leelijke bijbeteekenis gehecht, die van lichtzinnigheid en buitensporigheid, waarbij men dan vooral het oog heeft op de verrichtingen van jongelieden, die deze sport beoefenen. Het is dan ook waar, wat de bekende ritmeester Erich Bauer zegt: es gibt keinen Sport, der sich so wenig an die unreife Jugend wendet als eben der Rennsport; denn der Rennsport braucht keine Schüler und Studenten, er braucht reife und — reiche Männer, die ihm auszer ihrer Zeit auch ihr Geld zu opfern bereit sind”. Maar de echte rensport, ontdaan van allerlei zaken die er niet bijbehooren, is en blijft een nobele sport, die gelukkig nog tal van bewonderaars heeft onder de hogere klassen. Wie eenmaal getuige was van de groote wedrennen te Parijs, de steeple-chases in Engeland, de Romeinsche wagenrennen te Utrecht, zal toch met genoegen aan die paardensport terugdenken!

Het moderne renpaard is het Engelsche volbloedpaard, kortweg de Volbloed genoemd. De Engelschen noemen het The thorough bred horse, dat is een paard welks stamboom zuiver gehouden is. Maar de oudstestamboomen, zelfs die van de oudste adellijke geslachten, moeten ergens een begin hebben; men komt altijd aan een punt waar men niet verder kan.

Dat punt is bij het

volbloedpaard het oogenblik, waarop het door kruising uit andere paarden is ontstaan.

Waar het sport betreft, staan de Engelschen bovenaan; vooral ook in de paardensport. In geen land van Europa heeft de veredeling van het paard zulk een hoogen trap bereikt als in Engeland. Klimaat, bodem, doelmatige voeding en verpleging, maar vooral een juiste blik in de keuze van de te kruisen dieren hebben samengewerkt om het Engelsche paard zulk een groote beroemdheid te verschaffen. Aan de snelheid en ausdauer van het Engelsche volbloedpaard, gepaard gaande met schoone lichaamsvormen, is de groote invloed te danken, dien het ook nu nog uitoefent op bijna alle Europeesche rassen. Wat bij ons pas in de laatste jaren gebeurt, geschiedde in Engeland al eeuwen lang; van hoogerhand werd daar de paardenfokkerij begunstigd en de Engelsche koningen zelf importeerden edele Oostersche paarden, om het bestaande Engelsche ras te verbeteren. Karel II en Willem III waren groote paardenliefhebbers en reden mee in publieke wedrennen. Wij lezen in een ouden kalender: „Yester day His Majesty rode himself three heates and a course and won the Plate; all fower were hard and neer ridden and I doe assure you the king won by good horsemanship”.

Men mag aannemen dat de Engelschen zich eerst met hart en ziel op de fokkerij toeleiden, toen in 1660 Karel II de regering aanvaardde. Deze vorst, een echt sportsman, meende, dat alleen Oostersch bloed verbetering in het Engelsche paard kon aanbrengen; hij liet daarom in Barbarije en Marokko een aantal hengsten en een twintigtal merriën aankopen, die onder den naam van Royal mares bekend werden. Onder deze hengsten waren er drie, welke men als de stamvaders van het Engelsche volbloedpaard kan bestempelen, n.l. Beyerly Turc, Darley Arabian en Godolphin. Darley Arabian is de stamvader van Eclipse, die in 1764 geboren werd en groote vermaardheid heeft gekregen, omdat hij in alle wedloopen overwinnaar bleef; zijn skelet wordt nog bewaard in de Royal College of Veterinary Surgeons te Londen. Het eerste paardenstamboek (studbook) verscheen in 1786 bij James Weatherby, den Secretaris van de Engelsche Jockey-club; vanaf dat oogenblik zijn dus alle volbloedpaarden geregistreerd.

Het Engelsch volbloedpaard is gemiddeld 1.60 Meter hoog; het heeft een edel gevormd, droog hoofd, met breed voorhoofd, rechten neus, groote vurige oogen, wijd geopende neusgaten, lange ooren, die meestal goed worden gedragen en behoorlijk ontwikkelde kaken met wijden keelgang. De hoog aangehechte, veelal rechte hals is lang en dun, terwijl de schoft lang en hoog is. De rug en lenden zijn kort en recht en het hooggeplaatste, rechte kruis is lang en vrij breed met hoog aangezette staart. Het lichaam is slank en heeft een diepe borstkas met iets opgetrokken buik. De beenen zijn lang, zwaargebouwd en droog, met schuinliggende schouders. Het dier heeft sterke gewrichten en staat steil op de onderbeenen. De kleur is doorgaans bruin of vos met weinig afteekeningen.

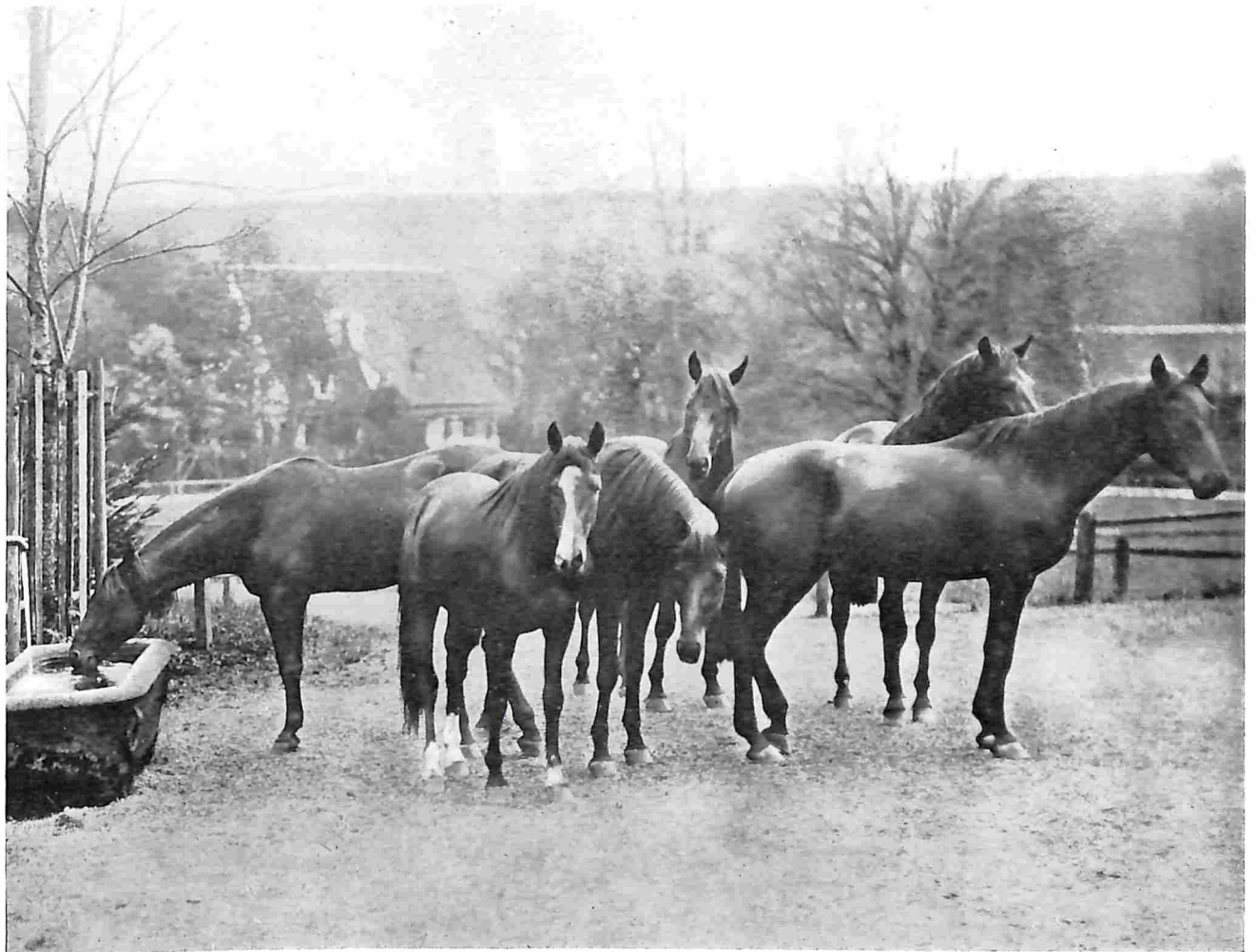
Om een renpaard met succes aan rennen te kunnen laten deelnemen moet het getraind of geëntreineerd worden; daarbij worden de beletselen weggenomen die voor een snelle beweging hinderlijk zijn zoodat het dier een goeden adem en sterke spieren krijgt. De omvang van den buik moet verminderd worden, wat men gedaan krijgt door intensief voedsel, alleen haver met wat boonen en weinig hooi. Door langzamerhand insnelheid en duur toemendende arbeid worden de longen en spieren versterkt en vetlijvigheid bestreden. Bij het trainen van paarden worden tal van kwakzalversmiddelen gebruikt, die bijna voor elken renstal verschillend zijn en waardoor

Foto Jochmann. LUITT. KNEL EN DE ENGELSCH HEERRIJDER HOLROYD. SMITH VOOR DE 14 M. BREEDE SLOOT TE BUSSUM.

de trainer meent de overwinning te zullen behalen. De trainer is de persoon, die de paarden oefent en verpleegt; een goed trainer is niet gemakkelijk te vinden. Alleen bij goeden aanleg en na langdurige voorbereiding kan men het worden. De meeste renstaleigenaren vertrouwen de training toe aan vakmensen, die volgens een vast systeem de spieren harden, het overtollige vet doen verdwijnen, de paarden op adem brengen, kortom, ze gereed maken voor de renbaan.

Wanneer de trainer aldus zijn werk heeft verricht, dan komt het paard in volle conditie in de baan. Om nu het dier de grootste snelheid te kunnen laten ontwikkelen, hangt alles af van den jockey die het berijden zal. De jockeys worden steeds gerecrueteerd uit de zonen van trainers en jockeys. Zij moeten een licht gewicht hebben, maar tevens goed geproportioneerd en sterk gespierd zijn. Immers, de jockey moet het paard in elkaar houden d. w. z. een volbloed paard heeft steeds de neiging om dadelijk van stapel te loopen en zich geheel te strekken, waardoor het na eenige honderden meters afgelegd te hebben, au bout de son latin is. Dit nu moet de jockey beletten, nochtans zonder het dier te hinderen, want dan gaat het zich verzetten, verspilt dus nutteloos arbeidsvermogen en wordt weldra geheel moedeloos. Onder den wedren moet de jockey zich niet alleen met zijn paard bemoeien, hij moet ook op de anderen letten, niets mag hem ontgaan, hij moet van alles profiteren, desnoods

NA DEN ARBEID.

BRONGAS CONTRA ACETYLEEN IN HET BUITENLEVEN.

'T IS met het moeras- of brongras, waarvan wij in no. 16 van den Eersten Jaargang spraken, gegaan als met alle ontdekkingen en uitvindingen. Door velen begeerd als bron van licht, warmte en kracht, werd het slechts door weinigen verkregen, wegens de hooge kosten aan de inrichting van dergelijke installatie verbonden. Allengs echter veranderden de omstandigheden. Door een betere manier van werken, in vergelijking met die, voorgesteld in bovengenoemd nummer; door de concurrentie, die de prijzen merkkelijk deed verminderen, kwam het moerasgas meer onder ieders bereik, en wordt het aangetroffen zelfs in de woningen van eenigszins gezeten burgers en neringdoenden. Tegelijk echter met de voordeelen heeft men ook de nadeelen leeren kennen, die, zooals uit het vervolg van ons opstel zal blijken, niet te onderschatten zijn.

Na een onderzoek in den polder „Grootslag”, gelegen in West-Friesland, is het gebleken, dat aldaar \pm 300 brongas-installaties in werking zijn. De gemiddelde wateropbrengst van een goede wel bedraagt ongeveer 200 L. per minuut, wat overeenkomt met 12000 L. per uur of 288000 L. per dag en 2016000 L. = 2016 M³. per week. Dit, berekend over 300 installaties, levert het respectabele aantal van 604800 M³. water, welke per week aan den bodem onttrokken worden. Neemt men verder aan, dat iedere wel per uur 350 L. gas levert, dan is zulks per dag $350 \text{ L.} \times 24 = 8.4 \text{ M}^3$. of per week 58.8 M³., wat voor de 300 installaties 17640 M³. gas bedraagt.

Wat is daarvan reeds dadelijk voor den brongasverbruiker een nadeelig gevolg?

Niettegenstaande de meeste spaarzaamheid, wat toch ook reeds een lastig inconveniënt is, ziet hij zich genoodzaakt een tweede, weldra een derde wel te laten slaan, waardoor per slot van rekening goedkoop nog duurkoop wordt. Doch er is een bezwaar, dat ook den niet-gebruiker drukt. Die massa water, uitgestort in de poldersloten, verhoogt het peil dermate, dat de stoomgemalen minstens 24 uur per week moeten „draaien” om het overtollige water naar de zee te voeren. Stelt men de uitgaven daaraan verbonden op f 2.50 per uur, dan vordert deze arbeid een bedrag van 60 gulden per week of gedurende een half jaar, dat deze bemaling noodig is, de som van f 1560.—, waarlijk een aardig kapitaaltje. Niet te verwonderen derhalve, dat het Polderbestuur besloten heeft van allen, die zich veroorloven brongas te bezigen, een belasting te heffen, overeenkomende met de hoeveelheid water, welke hunne wellen in de poldersloten loozen.

Doch ook nog in een ander opzicht berokkent het wegvloeiende water schade. Reeds langen tijd klaagden de beroepsvischers, zoowel als zij, die de visscherij als sport beoefenen, over den achteruitgang van den vischstand, en de hoeveelheid visch, die dood en derhalve drijvende werd gevonden. Nauwlettende waarnemingen hebben geleerd, dat het water uit dergelijke wellen totaal ongeschikt is het leven der visschen te onderhouden. Wanneer dus de aanleg van brongas-installaties zich nog verder uitbreidt en de vervuiling van het polderwater daardoor toeneemt, zal weldra het tijdstip aangebroken zijn, dat de vischvangst onmogelijk wordt. Die verontreiniging van het water heeft reeds zulk een schrikbarende hoogte bereikt, dat de landbouwers, die voor hun bedrijf van hout vervaardigde schuiten gebruikten, zich genoodzaakt zagen deze van ijzer te laten maken.

Dergelijke ongemakken nu zouden met geld en goede woorden misschien ondervangen kunnen worden, indien de gebruikers zelf met een verlichting en verwarming door brongas hoogelijk ingenomen waren. Doch dit is het geval met velen hunner niet meer. Moge dit in den aanvang ook al zoo geweest zijn, thans, nu het brongas zoo langzamerhand gemeengoed wordt, beginnen zij er wel een weinig anders over te denken. Wij spraken reeds van de noodzakelijkheid om vaak het aantal bronnen te moeten vermeerderen en de zuinigheid, die men in het gebruik moet betrachten. Doet men dit laatste niet, dan is men in den langen winteravond dikwijls genoodzaakt de petroleumlampen voor den dag te halen, wat minder aangenaam is. Het bron- of moerasgas bevat ongeveer 78½ % Methaan of Mijngas, dat bij verbranding koolzuurgas en water levert. Vandaar, dat de zolders en houten wanden in de kamers, waar het gebruikt wordt, aanslaan en in zalen, waar veel menschen bijeen zijn, het water bij de beschotten neerloopt. Tevens heeft men daar meermalen de ondervinding opgedaan, dat de lichtsterkte gaandeweg afnam en men eindelijk verplicht was zijn toevlucht tot de petroleumlampen te nemen.

Zoo is ook hier de ondervinding de beste leermeesteres gebleken te zijn. Door haar onderwezen en voorgelicht komen velen, die met de oude verlichting willen breken, tot het besluit geen brongas, maar acetyleen te bezigen, welk gas ontstaat door wederzijdsche ontleding van water en sommige metaalcarbiden. Voor de bereiding maakt men gebruik van calciumcarbide, dat men in aanraking brengt met

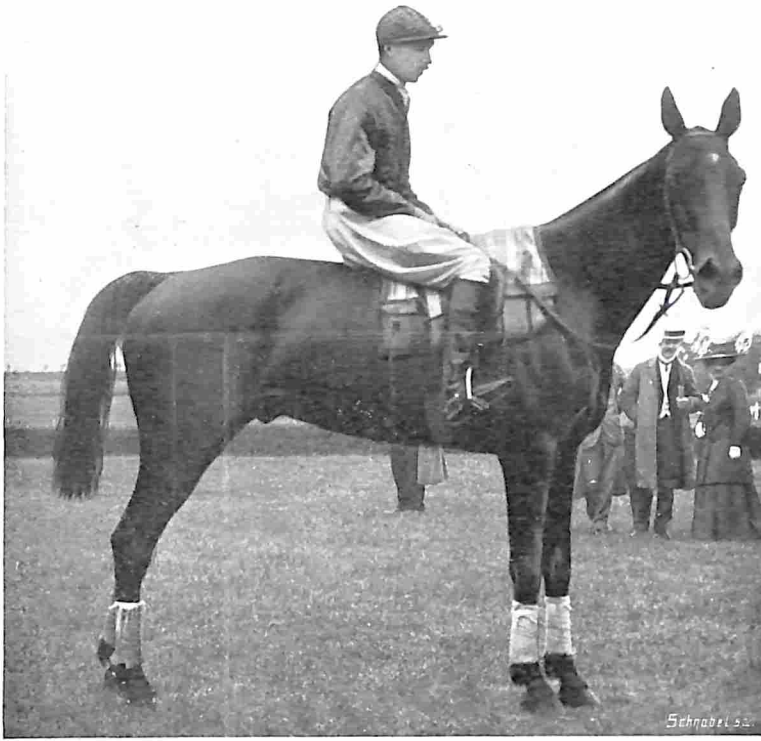

Foto Jochmann.

DE BELGISCHE STEEPLE-CHASER UNCLE FRED.

van tactiek veranderen, want de minste kleinigheid kan hem doen verliezen. Geen wonder dat een goede jockey een rara avis is; fabelachtige sommen worden door hen verdiend. De grootste kunst in het jockeyrijden is het bepalen van de pace, dat is het bepalen van de snelheid, waarin een ren gereden wordt; de jockey moet kunnen voelen, hoe snel het gaat en hij moet precies het juiste moment kiezen om of zijn paard te temperen of de andere paarden tot grootere snelheid te dwingen. In vroegere jaren werd in den aanvang van een ren langzaam gereden en pas op de laatste 600 meter eischte men de grootste snelheid; de Amerikaansche jockeys hebben hierin verandering gebracht.

Tod Sloan, D. Maher, J. H. Martin, John Reiff zijn namen van beroemde Amerikaansche jockeys, die in 1897 voor het eerst in Engeland reden. In den aanvang lachten de Engelschen om hun vreemde manier van rijden, zoo op den hals van het paard en met zeer korte stijgbeugels; maar weldra stond men verstomd over hunne prestaties, toen Tod Sloan op één namiddag vijf rennen won met paarden, waarmede Engelsche jockeys nooit hadden kunnen winnen. Langzamerhand hebben alle jockeys den Amerikaanschen zit aangenomen. De jockey is door een contract aan een renstal verbonden; verbreekt hij dit of wordt hij niet eervol ontslagen, dan is hem in alle andere landen het rijden verboden. Dat is een nuttig uitvloeisel van den band, die de verschillende Renverenigingen in Europa aan elkander bindt.

Bijgaande afbeeldingen zijn van een paar welbekende paarden in ons land. Schoolmaster werd tegelijk met Ormondy in 1906 in ons land uit Engeland ingevoerd; het is een voortreffelijk paard, dat veel snelheid bezit. Uncle Fred heeft den typischen bouw van het Engelsche hindernispaard; hij won dit jaar den Grooten Bussummer Steeple Chase. DUVAL VERWEY.

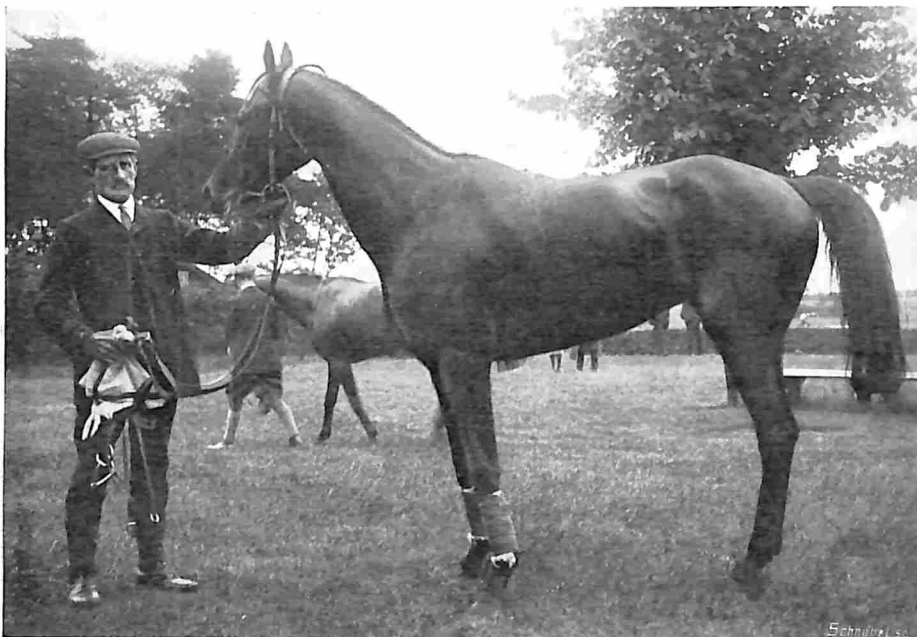
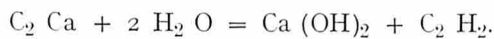

Foto Jochmann.

SCHOOLMASTER, HET SNELLE RENPAARD V/D. HEER BULTMAN.

water. Daar de ontleding reeds plaats heeft in vochtige lucht, moeten de stukken carbide goed droog bewaard worden. Die ontleding heeft plaats volgens deze vergelijking:

Acetyleen is een kleurloos gas met een onaangename knoflookachtigen geur. Uit een gasbrander met zeer kleine opening brandt het zonder walm en reuk met een schitterend wit licht. Het lichtgevend vermogen is 14 maal grooter dan dat van gewoon lichtgas, een reden, waarom het voor de verlichting zeer is aan te bevelen. Velen laten zich van het gebruik weerhouden door de vrees voor ontploffing. Het gevaar voor dergelijk onheil is, bij goede behandeling, echter niet grooter dan bij het branden van eenig ander gas. Zij, die voor huiselijke doeleinden acetyleen verkiezen, laten zich op hun erf een gemetseld keldertje bouwen, gedeeltelijk *in*, gedeeltelijk *boven* den grond. Daarin wordt de installatie geplaatst, waardoor men al weder een gasfabriek in 't klein verkrijgt. In een bakje met carbide druppelt, wanneer men het kraantje opent, voortdurend water. Het gas wordt opgevangen in een houdertje, waaruit het, evenals in een wezenlijke gasfabriek, in de buisleiding, ingericht als voor steenkoolgas, geperst wordt.

Op die wijze bezit men een mooi, sterk licht, dat tevens tot verwarming kan strekken.

In kerken en andere groote gebouwen wordt het meer en meer aangewend. Er zijn zelfs gemeenten, die er aan denken acetyleen voor straatverlichting in te voeren. P. FRANSEN Jz.

MISVORMINGEN.

AFWIJKINGEN van den natuurlijken vorm zal elk onzer wel onder zijn stad- of dorpsgenooten weten aan te wijzen. Zij zijn volstrekt niet zeldzaam, al komt de eene vorm veel vaker voor dan de andere.

De gemiddelde waarnemer ziet de overeenkomstige verschijnselen in het plantenrijk meestal over het hoofd, en komt hem eens zoo iets in handen, staat hij er ten eerste verbaasd over. Ook op dit terrein zijn de misvormingen (monstra) groot in aantal en verscheidenheid. De leer er van, de Teratologie, vormt zelfs een uitgebreid veld van studie.

Laat me slechts herinneren aan tweeërlei vormen, die nog onlangs in dit tijdschrift werden behandeld en met voorbeelden verduidelijkt, n.l. de bandvorming en de heksenbezems. De eerstgenoemde, ook wel fasciatie geheeten, de eigenaardige verbreeding van stengel en bloem is zelfs erfelijk geworden bij den Hanekam (*Celosia*), zoodat wij thans deze planten zien zonder ook maar aan misvorming te denken.

De heksenbezem, deze vermeandering van bladdragende takken — dit verschijnsel noemt men polycladia — komt ons reeds minder gewoon voor, al zien wij het meermalen op berken, zeldzamer op andere planten.

Er is een derde vorm van misvorming, die minder in het oog valt, en wel de Meiophyllie, d.i. de vermindering in aantal der bladeren; een vierde, die de vergroeiingen en scheidingen van plantendeelen omvat. Dit laatste komt voor bij bloemen en vruchten, ook aan stammen, takken en wortels van boomen.

Een eigenaardig geval van misvorming of een samengaan van meerdere misvormingen nam ik waar bij *Physostegia virginica alba*.

Aan de normale plant is de stand der bladeren kruiswijs, twee aan twee tegenover elkaar.

Een tweetal der normale blaadjes aan een stukje stengel gezeten, komt op de afbeelding voor onder nummer 1.

Aan een exemplaar met talrijke stengels kwam er één voor die aan beneden en bovineinde de gewone en vierkante doorsnede had, aan den top een volkomen gave bloemtros droeg, doch in het middenste derde gedeelte een geheel anderen vorm had. De vierkante doorsnede van den stengel was hier lancetvormig, een langgestrekt ovaal met twee scherpe einden.

In het midden der afbeelding liggen twee schijfjes (2 en 3) op

verschillende hoogte uit dezen stengel gesneden. Het verschil in vorm is duidelijk te zien. Bij begin en eind van het middelste derde deel werd de overgang van vierkante tot elliptische doorsnede gevormd door een centimeter lang gedeelte dat, met één enkele winding, schroefvormig gedraaid was.

Allereerst dus een soort van bandvorming.

De bladeren die dit middendeel droeg, vertoonden een voorbeeld van meiophyllie. Zij zaten niet kruisgewijs en twee aan twee tegenover elkaar, maar één voor één, beurtelings links en rechts geplaatst. Een tweede misvorming dus.

Aan het middendeel telde ik er zes, en wel die op de afbeelding genummerd zijn met 4 tot 9. Nummer 4 zat het laagst en zoo vervolgens. De bladeren vertoonden allen nog een bijzondere misvorming. Bij allen is n.l. de hoofdnerf vorkvormig gesplitst en bij de drie hoogst geplaatsten duidelijk de scheiding der bladpunt te zien. Is dit laatste een vorm van vergroeiing of neiging tot splitsing? De bladsteel was geheel normaal en kon mij daaromtrent geen opheldering geven.

Wij zien hier dus een samenstel van misvormingen, dat mij belangrijk genoeg voorkwam om het in ruimer kring bekend te maken

JOS. RAEMAEKERS.

EVEN.

Dat altijd even
En dan weer begeven,
De stage pijn van eenzaam zijn.
Veel lange dagen,
Veel dagen en nachten
Op u te wachten.
Uw vluchtig komen,
Even verdroomen.

Dan weer de pijn
Van eenzaam zijn.

M. VERMEULEN—DUINKER.

EEN LEKKERNIJ UIT HET BOSCH.

GEDURENDE den ganschen nazomer en een goed deel van den herfst kan men in het naaldbosch honderden gezellig tezamen groeiende, dooiergele zwammetjes aantreffen, die als schitterende bloemen opvallen tusschen het mos van den bodem; dit zijn de *eierzvammetjes*, ook wel *hanekammetjes* of *cantharellen* genoemd. In de mycologie staan ze geboekt als *Cantharellus cibarius*. Deze paddenstoeltjes hebben, zooals de afbeelding laat zien, een eenigszins van het gewone model afwijkende gedaante. Het hoedje is doorgaans min of meer uitgehold en vertoont een gegolfd rand, de plaatjes, die bij deze soort ongewoon dik en vleezig zijn en vaak onderling verbonden, loopen van den hoed af geleidelijk naar beneden en gaan onmerkbaar over in den dikken, massieven steel, en oude exemplaren krijgen vaak allerlei grillige vormen, die soms werkelijk steik aan een hanekam herinneren. Breekt men een dezer paddenstoelen door, dan krijgt

men het witte, naar abrikozen riekende, geurige vleesch te zien, waarom het in de keuken hoofdzakelijk te doen is.

Om verschillende redenen is dit zwammetje voor de consumptie als geknipt. Vooreerst, omdat het moeilijk met een ander verwisseld kan worden. Het heeft slechts één dubbelganger, n.l. *Canth. aurantiacus*, die er zich slechts door ondergeschikte kenmerken van onderscheidt. Vroeger gold deze pseudo-cantharel voor vergiftig, doch zooals het met meer dingen gaat, nieuwere onderzoekingen hebben geleerd, dat de vrees, welke men vroeger voor dit paddenstoeltje koesterde, ongewettigd was en dat het zelfs zeer geschikt is voor de keuken. De eigenaardigheid, waardoor men den dubbelganger het beste kan onderscheiden, bestaat in het veel grootere aantal, fijne en niet onderling verbonden lamellen en in de kleur, die vooral aan de onderzijde, veel meer oranje is dan bij de andere soort.

Doch, zooals reeds gezegd is, vrees voor verwisseling behoeft niemand meer af te schrikken. Verder wordt het eierzvammetje weinig geplaagd door vliegenmaden — ge weet wel, die vuilwitte, rupsachtige diertjes, welke vooral in boletussoorten en andere vleezige zwammen in grooten getale te vinden zijn. Hierbij komt nog, dat de cantharelletjes gemakkelijk schoon te maken zijn en — last not least — dat ze een hoogst aangena-

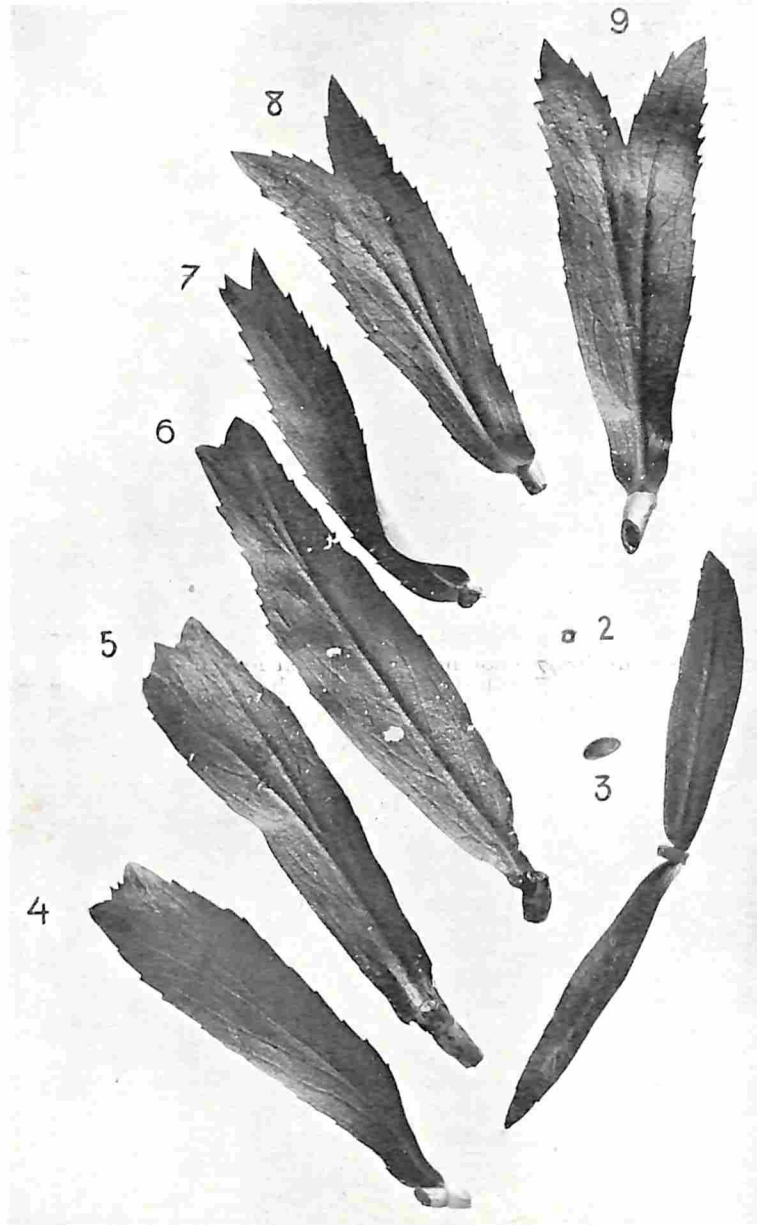

Foto Jos. Raemaekers.

MISVORMINGEN BIJ *PHYSOSTEGIA VIRGINICA ALBA*.

Foto L. Dorsman Cz.

HET EIERZWAMMETJE OF HANEKAMMETJE.

men, peperachtigen smaak bezitten, in het geheel niet schimmelachtig of bijtend.

Om al deze redenen is het eierzwammetje een uitstekend voedingsmiddel, dat nog lang niet genoeg gebruikt wordt, haast even lekker als de gekweekte champignon en in naaldbossen bij mandenvol te verzamelen. Bij de bereiding kan men dezelfde recepten volgen, als in de kookboeken opgegeven zijn voor het klaarmaken van de gewone kampernoelie.

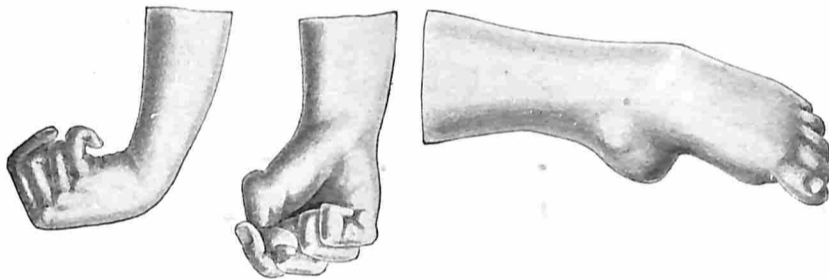
L. DORSMAN CZ.

HET MOEDERKOREN.

(*CLAVICEPS PURPUREA*).

WANNEER men de halmen van een roggeveld in den zomer nauwkeurig bekijkt, zal het niet lang duren, of men treft er exemplaren onder aan, die één of meer cilindervormige, zwak gekromde, zwart gekleurde, van 1 tot 3½ c.M. lange uitgroeisels vertoont, welke als de spoor van een haan buiten de aren uitsteken.

Deze uitsteeksels worden gevormd door een zeer gevreesde zwam, het zogenaamde *moederkoren*.

LEDEMATEN, DOOR MOEDERKOREN-VERGIFTIGING VERKROMD.

Om tweeërlei reden is het optreden dezer woekerplant zeer ongewenscht. Vooreerst vermindert zij in aanzienlijke mate den oogst van den landbouwer. Een enkele blik, zelfs van een leek, leert, dat de aangetaste aren aanzienlijk in ontwikkeling achter zijn gebleven bij de gezonde. Doch verder geeft het gebruik van meel, vermengd met fijngemalen moederkoren, aanleiding tot het optreden van een zeer gevaarlijke ziekte, de zogenaamde kriebelziekte, die vaak met den dood eindigt, en waarvan in vroegere jaren, toen men de oorzaak er van nog slechts onvolkomen kende, ware epidemieën zijn voorgekomen. Het is dus van het grootste belang, dat men aan het optreden van deze zwam paal en perk stelt, en dit is alleen mogelijk, wanneer haar levensgeschiedenis algemeen bekend gemaakt wordt. Gelukkig is de wetenschap volkomen op de hoogte van de voortplanting en de ontwikkeling van het moederkoren. Wat de geleerden hieromtrent hebben gevonden, komt, zeer in het kort, op het volgende neer.

Wanneer de rogge bloeit, zweven er in de lucht sporen van *Claviceps purpurea* rond. (Hoe deze sporen in de lucht komen, zullen we straks zien). Deze kunnen slechts op één plaats tot ontwikkeling komen, namelijk in de bloem van rogge of een andere grasplant. Is het toeval

een spore gunstig, en komt zij op de plaats harer bestemming, dan vormt zij een kiembuis, die het vruchtbeginself van de roggebloem binnendringt en hier weldra zóó welig voortwoekert, dat er spoedig van den oorspronkelijken inhoud niets meer over is en alles is opgevuld met een vuilwitte massa dooreengegroeide zwamdraden, er ongeveer uitzijende als kaas. Deze zwamdraden ontwikkelen in holten van binnen en ook aan hun buitenwand talloze sporenhouders of conidiën, welke naar buiten treden in een zoetsmakend waterachtig vocht, dat er geheel troebel door gemaakt wordt. Dit vocht — honigdauw genoemd — is een lekkernij voor tal van insecten, die er gretig op aanvallen en zodoende in geen geringe mate tot de verspreiding der zwam medewerken.

Foto L. Dorsman Cz.

ROGGEAAR MET MOEDERKOREN.

Foto L. Dorsman Cz.

Langzamerhand treedt er nu een andere toestand in. De zwam begint zich voor te bereiden voor hare overwintering. Het weefsel van zwamdraden wordt vaster, de met conidiën gevulde holten verdwijnen, het geheel krijgt een paarsachtig zwarte kleur, neemt

toe in grootte en steekt weldra aanzienlijk uit buiten de aangetaste roggeaar. In dezen toestand is de zwam het meest bekend en is zij het gevaarlijkst, omdat in dezen tijd tevens de rogge geoogst wordt. De moederkorenkorrels zitten tamelijk los in de aren en komen zodoende gemakkelijk op den grond terecht. Wat er dan met hen gebeurt, kan men gemakkelijk waarnemen, als

men deze korrels in vochtig, gesteriliseerd zand laat ontkiemen. Dan ziet men na eenige maanden zich tallooze, paarse miniatuur paddenstoeltjes ontwikkelen, die talrijke sporenhouders (asci) bevatten, elk gevuld met acht sporen. Deze asco-sporen zijn onnoemelijk licht en worden bijzonder gemakkelijk door luchtstromen opgenomen en verplaatst. Hetzelfde nu geschiedt op den akker, als de winter voorbij is. In de lente ontwikkelen zich de sporenhouders en als de rogge bloeit, is ook de parasiet weer present, om zijn noodlottigen levensarbeid te hervatten, en begint de gansche geschiedenis weer van voren aan.

Wat kan nu de landbouwer doen, om aan het optreden van dezen parasiet paal en perk te stellen? In de eerste plaats zorgen, dat de moederkorenkorrels niet op den bodem van zijn akker komen, door ze van de aren af te plukken. Dit werk is niet moeilijk en zou daarenboven hoogstwaarschijnlijk nog geldelijk beloond worden ook, doordat het moederkoren veel gebruikt wordt in de apotheek. Het is n.l. een der bekendste en meest werkzame middelen om een moeilijke bevalling te bespoedigen. (De naam: moederkoren!). Tegenwoordig betreft de pharmacie het moederkoren voor een groot deel uit Amerika en Rusland. Waarom zou het hier te lande groeiende minder geschikt wezen? Verder moet er voor gezorgd worden, dat er geen sporen op den akker kunnen komen van andere grassoorten. Sommige dezer, vooral het alom voorkomende Engelsch raaigras, zijn in sterke mate met moederkoren behept. Hoogstwaarschijnlijk is deze soort *Claviceps* dezelfde, als ook voorkomt op de rogge. Zeer gemakkelijk kan de parasiet van het raaigras op den akker overkomen. Neemt de boer nu echter den maatregel, dit onkruid vóór den bloei af te maaien, dan ontdoet hij zich van een belangrijken infectiehaard, en ziet hij zijn moeite later ruimschoots beloond door een aanzienlijk grooter opbrengst van rogge.

Lang niet altijd is het moederkoren even veelvuldig. Een warm, vochtig voorjaar werkt de verspreiding bijzonder in de hand. Dan kan het soms voorkomen, dat men op enkele, ongunstig gelegen akkers haast geen onaangestaste aar kan aantreffen. Maar al is de toestand meestal belangrijk beter, toch zijn de schade en het gevaar, door deze parasitaire zwam veroorzaakt, groot genoeg, om er eens op te wijzen en om belanghebbenden op te wekken deze woekerplant met alle kracht te bestrijden.

L. DORSMAN CZN.

HET MOEDERKOREN.

A. Roggeaar met moederkoren. B. Vruchtknoppen van de roggeaaren door de moederkorenschimmel aangetast. C. Moederkoren met uitgegroeide schimmel.